

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, старшого викладача

Беляєвої Наталії Вячеславівни

на дисертацію Лі Цзиці «Виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

Доцільність дослідження обраної теми зумовлена суспільною потребою, важливістю та необхідністю виховання лідерських якостей студентської соціально активної молоді.

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до кожної особистості, потребує розвитку її духовного та лідерського потенціалу. Сьогодні зростає попит на обдаровану особистість, яка нестандартно мислить, наділена сильною волею, високою працездатністю, особистісними вміннями та навичками, пов'язаними з ефективними комунікаціями, організацією власної справи, створенням команди і вмінням працювати в ній, мистецтвом вести переговори тощо. Тому проблема виховання лідерства набуває великого значення.

Актуальність дослідження виховання лідерських якостей майбутніх фахівців переконливо аргументована такими державними документами, як: Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національна стратегія розвитку освіти України на період до 2021 року, Стратегія державної молодіжної політики в Україні, Державна цільова соціальна програма «Молодь України», Концепція національно-патріотичного виховання молоді.

У зв'язку зі збільшуваними суспільними вимогами до формування активної творчої особистості, здатної самовизначатися та реалізувати себе, актуальність рецензованої дисертації не викликає сумніву.

Дослідження виконане відповідно до наукової теми кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом Міжрегіональної Академії управління персоналом «Теоретичні і методичні засади удосконалення освіти у вищих навчальних закладах України» (державний

реєстраційний номер 0100U00346). Тему дисертації затверджено вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 3 від 15.04.2015 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 8 від 15.12.2015 р.).

Дисертант на високому науковому рівні обґрунтував вибір теми, визначив мету, завдання, методи дослідження. На основі цілісного аналізу розкрито потенціал освітнього середовища університету у контексті виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше науково обґрунтовано організаційно-педагогічні умови виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету; визначено критерії, показники та рівні вихованості лідерських якостей майбутніх менеджерів; уточнено зміст ключових понять дослідження.

Не викликає сумніву практичне значення одержаних результатів дослідження, аргументоване розробкою змістово-методичного забезпечення процесу виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів, яке включає: спецкурс «Лідерство у студентському середовищі», «Портфоліо лідера», соціальні рекламні компанії, студентські соціальні проекти; комплекс інтерактивних форм виховної роботи з майбутніми менеджерами та суб'єктами освітньої діяльності університету; діагностичний інструментарій для виявлення рівнів вихованості лідерських якостей майбутніх менеджерів. Заслуговує на увагу апробація результатів дослідження.

Слід відмітити обґрунтований підхід дисертанта до аналізу педагогічних надбань інших авторів щодо означеної проблеми, що надає дисертаційному дослідженню виваженості та глибини, засвідчує його глибоку обізнаність із проблемою дослідження, дає можливість виявити різні підходи до розгляду об'єкта дослідження.

Науково обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, двома розділами, висновками до розділів,

ґрунтовними загальними висновками та списком використаних джерел, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки.

Хід і результати дисертаційного дослідження свідчать про те, що дисертант успішно розв'язав поставлені завдання, таким чином реалізувавши мету наукового пошуку.

У першому розділі – «Теоретичні основи виховання лідерських якостей особистості» – дисертантом здійснено ґрунтовний аналіз наукової літератури, досліджено ступінь розробленості проблеми; уточнено сутність ключових понять дослідження, розкрито потенціал освітнього середовища університету у контексті виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів; здійснено моніторинг сучасного стану виховання лідерських якостей у майбутніх менеджерів; визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні вихованості лідерських якостей майбутніх менеджерів.

Детальний аналіз стану розробленості досліджуваної проблеми дозволив розширити межі наукового знання і дійти до висновку про те, що проблема виховання лідерських якостей особистості базується на певних теоріях лідерства та їх концепціях.

Підкреслимо також, що поняття, якими у дослідженні оперує дисертант, старанно аналізуються і розкриваються, їх тлумачення достатньо аргументоване та підкріплене авторськими визначеннями.

Автор кваліфіковано розглядає тлумачення основних термінів і дефініцій дослідження. Унаслідок вивчення наукової літератури поняття «лідерські якості» трактується як комплексне, відносно стійке, динамічне особистісне утворення, що характеризується певною системою ставлень особистості до людей та до самої себе. Зовнішньо вони виявляються у лідерській поведінці й діяльності. Внутрішньо лідерські якості зумовлюються системою установок, цілей, цінностей та відображають характер потреб, мотивів, переконань особистості. Визначено типи лідерів-менеджерів та

охарактеризовано їхні якості.

Особливо цінними у дисертаційній роботі Лі Цзиці вважаємо вивчення та аналіз потенціалу освітнього середовища університету у контексті виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів, яке у дослідженні окреслено як багатофакторний континуум, який акумулює цілеспрямовано створені умови взаємодії суб'єктивного світу особистості, що розвивається, з її унікальними характеристиками (вибірковість переживань, пошук сенсів, потреба в самореалізації), й об'єктивного світу закладу освіти (індивідуальність викладачів і студентів, наукові школи, предметно-просторове оточення, інформаційні потоки), у яких метою та цінністю постає підвищення власної суб'єктності на основі знаходження ніші для реалізації свого особистісного потенціалу.

Аналіз дисертаційного дослідження переконує, що дисертант на достатньо високому науковому рівні організував проведення дослідно-експериментальної роботи. Вірогідність результатів забезпечується комплексом взаємопов'язаних форм і методів діагностики, визначеними і обґрунтованими критеріями (с. 73) та їх показниками.

У другому розділі – «Організаційно-педагогічні умови виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету» – здобувачем спроектовано модель освітнього середовища університету, спрямованого на виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів; визначено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови її реалізації; подано результати експериментально-дослідної роботи.

До найбільш суттєвих здобутків дисертанта слід віднести те, що на основі виявлених певних проблем і недоліків у вихованні лідерських якостей майбутніх менеджерів, здійсненого аналізу констатувального етапу експерименту, теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету, а саме: забезпечення педагогічної діагностики

професійно-особистісного розвитку для актуалізації прагнень студентів до лідерського зростання; активізація успішного лідерського досвіду майбутніх менеджерів шляхом застосування тренінгових методів; удосконалення лідерських моделей поведінки студентів та навичок прийняття управлінських рішень у ситуаціях групової взаємодії.

Загальна динаміка зростання рівнів вихованості лідерських якостей майбутніх менеджерів в експериментальній групі за кожним показником від початку формувального етапу експерименту до його завершення засвідчила помітне збільшення кількості студентів, які належали до високого та середнього рівнів цієї вихованості, й зменшення кількості респондентів, які за результатами констатувального етапу експерименту були віднесені до низького рівня.

Отримані позитивні результати, кількісні та якісні зміни, що відбулися в експериментальних групах засвідчують ефективність розроблених організаційно-педагогічних умов та їхню відповідність поставленим завданням і меті дослідження.

Слід також позитивно відзначити, що результати експерименту у роботі супроводжуються великою кількістю матеріалу в графічному відображенні, у вигляді таблиць та рисунків, які візуалізують, суттєво розширюють та доповнюють змістове поле дисертації. Додатки свідчать про системну, структурну і глибоку наукову роботу автора.

Отримані в дисертації результати оприлюднені й обговорені на міжнародних і вітчизняних наукових конференціях, та з необхідною повнотою викладені у 12 одноосібних наукових публікаціях автора, з яких 7 відображають основні наукові результати, 5 – апробаційного характеру. Публікації автора відображають основний зміст і положення дисертації.

Автореферат дисертаційного дослідження Лі Цзиці написаний відповідно до існуючих вимог і повністю розкриває особливості проведеного дослідження та його результати. Зміст автореферату відповідає тексту і висновкам дисертації.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

Високо оцінюючи наукове та практичне значення результатів дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне висловити такі зауваження і пропозиції:

1. Коментуючи табл. 2.2. «Структура лідерських якостей майбутнього менеджера», дисертант акцентує, що «кожен із чотирьох компонентів вбирає абсолютно певний набір лідерських якостей студента», при цьому четвертий компонент представлений лише двома однорідними якостями. Доцільно було б розширити останній, тим самим згармонізувавши опис усіх компонентів.

2. Закономірним і методологічно правильним є визначення критеріїв вихованості лідерських якостей та, зокрема, їх показників відповідно до структури досліджуваного феномену (с. 73 дис., с. 8 автореф.). Водночас, на нашу думку, у тексті дисертації варто було б привести опис визначених показників-якостей у контексті їх важливості для професійної взаємодії керівника-лідера.

3. На с. 75 представлений детальний перелік методик, які застосовувались у діагностичній роботі, як підготовлених дисертантом у контексті експериментальних завдань, так і розроблених іншими авторами. Доречно було б указати відповідні джерела у списку літератури та зробити посилання на авторів діагностичних матеріалів.

4. Дисертантом на с. 137 зазначено: «вибір декількох ВНЗ пов'язаний з необхідністю вивчення впливу умов навчальних установ на виховання лідерських якостей майбутніх менеджерів...». На нашу думку, варто було б вивчити і хоча б коротко охарактеризувати особливості освітнього середовища та зміст виховної діяльності залучених до експерименту вишів у розрізі досліджуваної проблеми.

5. Як вказується на с. 140, у роботі використовувалися «тестові оболонки «SuperTest», «Maintest» для переведення тестів в електронний

вигляд». Робота б значно виграла, якби у додатках дисертант представив фото з екрану цих середовищ, до прикладу, тесту чи кабінету Maintest тощо.

6. У авторефераті дисертації (с. 15 автореф.) та у висновках до другого розділу (с. 168 дис.) відмічено, що для перевірки достовірності отриманих результатів експериментального дослідження було проведено їх математично-статистичну обробку за допомогою непараметричного критерію χ^2 (критерію Пірсона). Слушним було б представлення відповідних розрахунків у тексті. Указане особливо актуалізується тим, що експериментальні групи Е1, Е2, Е3 були диференційовані за кількістю впроваджуваних організаційно-педагогічних умов.

Однак, висловлені зауваження й побажання суттєво не впливають на загальну високу оцінку дисертаційної роботи, не знижують її теоретичної та науково-практичної цінності.

Таким чином, дисертація Лі Цзиці є самостійним, завершеним дослідженням, яке вносить вагомий внесок у теорію і методику виховання, відповідно має суттєву практичну значущість, відповідає пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри педагогічної

майстерності та менеджменту імені І.А. Зязюна

Полтавського національного педагогічного

університету імені В.Г. Короленка

Н.В. Беляєва

